

Stručná historie Kurdů

Marek Čejka

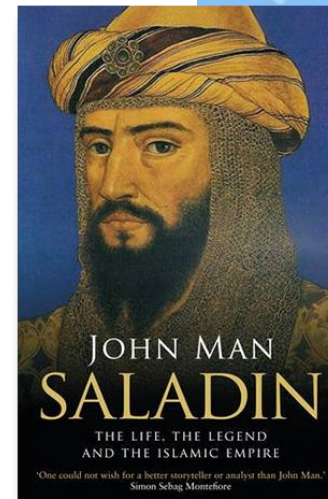
KURDOVÉ

- Etnikum perského (iránského) původu příbuzní s Peršany, Balúči a dalšími etniky
- Etnický původ není jednoznačně jasný
- Dnes hlavně sunnitský islám – ale i další náboženství křesťané, židé, jezídové ...
- Velké rozdíly – kmenová i moderní společnost - společnost je stále velmi tradičně konzervativní. Ženy se objevují v ozbrojeném odboji a politice výrazněji až v 90. letech
- Různé formy uznání i útlaku
- Kurdština má řadu dialektů

KURDISTÁN

- Nemá přesně stanovené hranice.
- V historii byl Kurdistan provincie Perské říše, které vládl turecký kmen Seldžuků (11.-13. století)
- Kurdistan existoval ještě v 19. století jako později zrušená provincie Osmanské říše
- nejslavnější Kurd – sultán Saladin
- **Cca 30-40 miliónů Kurdů celkově**
 - Turecko 11–15 milionů 15–25%
 - Írán 6–8 milionů 7–10%
 - Irák 6–6,5 milionů 15–23%
 - Sýrie 2–3 miliony 9–15%
 - Další: Ázerbájdžán, Arménie, Gruzie
- Diaspora - cca 1,5 mil.
 - Nejvíce v Německu - až 1 mil.
 - Dále Francie, Rusko, Izrael.

KURDSKÉ KLANY

Map 31. Great family clans and confederacies in Kurdistan

BERAZI Major clan confederacy Areas with a Kurdish majority

Rashwand Major clan

Sources: Based in part on Mark Sykes (1908), Ivanow (1927), Henry Field (1939 & 52), Sousa (1953), Aristova (1958), (full citation in the bibliography). Also, Iraj Afshar. *Tribes, Nomads, and Transhumant Clans of Iran* (Teheran: Homa, 1987), text in Persian; and M. Nuri Dersimi, *Kirdistan Tarihinde: Dersim* (1952).

Kurdský separatismus v Turecku

- V Osmanské říši nebylo takové napětí mezi Turky a Kurdy jako za Atatürkovy republiky, během WW1 také podíl Kurdů na arménské genocidě
- V neratifikované **smlouvě ze Sèvres** mělo být referendum o Kurdistánu – po obsazení východu Turecka kemalisty byla Sèvreská smlouva nahrazena **Lausannskou**, která určila hranice moderního Turecka
- Silná turkizace nového režimu a útlak menšin, na to reaguje kurdský separatismus, resp. autonomismus
 - Povstání Koçkiri (1920)
 - Povstání šejcha Sajída (1925)
 - Araratské povstání (1927-30) „Republika Ararat“
 - Od r. 1978 hlavní separatistickou silou **PKK** – konflikt 80.-90. léta – 35. tisíc obětí
 - Až za Erdoğanova omezená práva (jazyk, výuka, média)

Smlouva z Lausanne (1923)

(revidovala smlouvu ze Sévres)

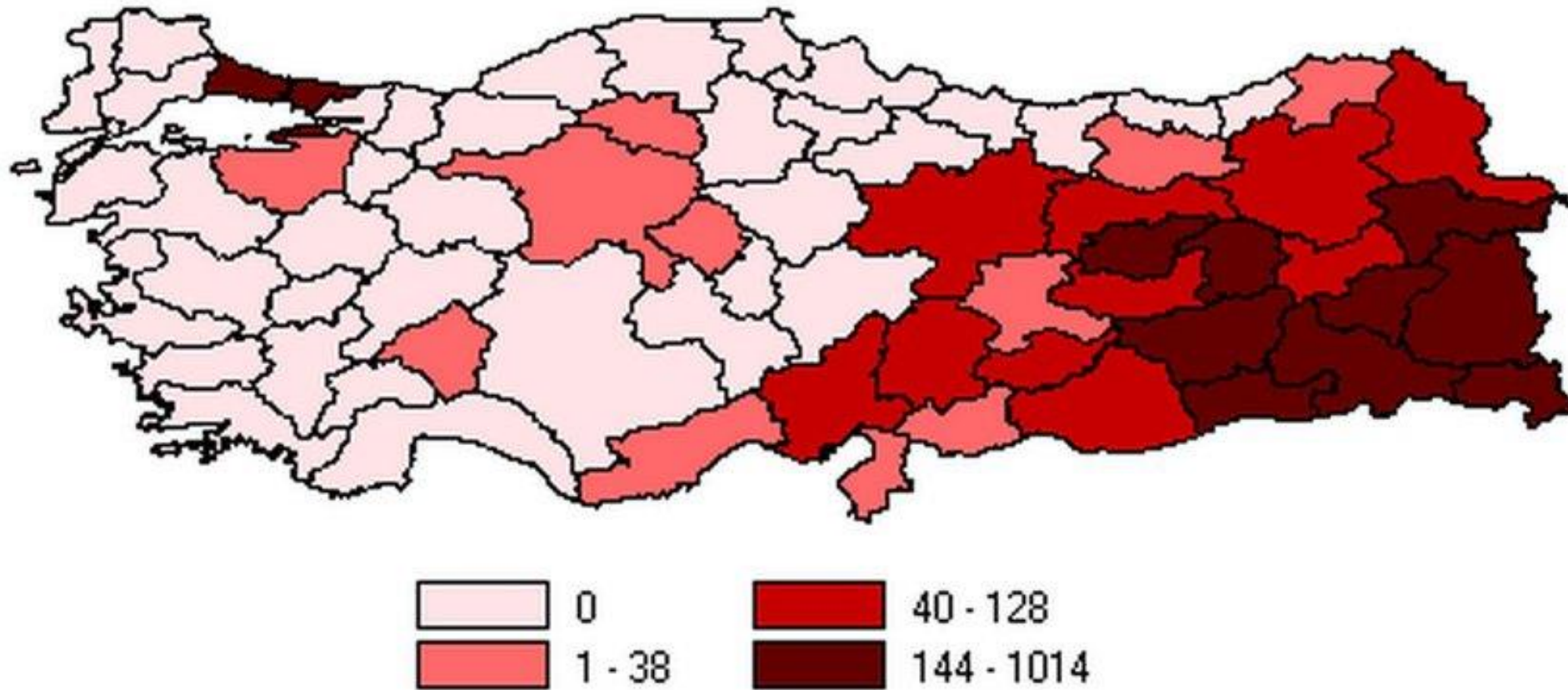

Strana kurdských pracujících (PKK)

- **Partiya Karkerên Kurdistan (PKK)** - od r. 1978 hlavní separatistická síla v Turecku, vůdce *Abdullah „Apo“ Öcalan* (nar. 1947)
- 1978–1999 Öcalan inspirován Leninem, Stalinem atd. zastává ostře anti-kapitalistické pozice a boj pro „tureckému kolonialismu“. Snaha o převzetí moci a vytvoření beztřídní společnosti, údajně výcvik KGB
- 1993/5 – „Demokratická modernita“, podpora nenásilných prostředků řešení konfliktů, násilí jen jako reakce, budování komun ve vesnicích a městech a ekologická společnost
- Místo state-building → society-building.
- 80.-90. léta – cca 35 000 obětí konfliktu mezi Tureckem a PKK (z toho 8000 Turků)
- 1993-96– turecká premiérka Tansu Çillerová navrhovala autonomii, ale pod tlakem armády přejde do velmi tvrdých pozic
- Öcalan od té doby většinou pobýval v asadovské Sýrii (1979-98) a výrazně ovlivnil tamní Kurdy → pod tlakem Turecka a USA syrská vláda Öcalana vyhostila → zatčen 1999 v Keni, odsouzen k smrti, ale trest změněn na doživotí na ostrově Imrali.

Konflikt Turecko-PKK

Öcalanův posun k demokratickému konfederalismu

- Z věznice na Imrali ho nechají Turci Öclana občas ovlivňovat kurdskou politiku
- 1999-2004, 2013-15 příměří mezi Tureckem a PKK
- Ve vězení při studiu západních teoretiků jako byl Nietzsche (kterého nazývá „Prorokem“), Immanuel Wallerstein, Fernand Braudel a hlavně pak **Murray Bokchin**, Öcalan změnil své radikálně levicové postoje k bokchinovskému libertariánskému socialismu a komunalismu a ideji demokratického konfederalismu
- 2005 publikuje „Deklaraci demokratického konfederalismu v Kurdistánu“

Öcalanova *jineologi*

- *Jineologi* – kurdsky „věda o ženách“, v podstatě feminismus
- Pilíř demokratického konfederalismu, inspirovaný aktivitou žen v PKK
- Patriarchát jako „ideologický produkt národního státu a moci“ podobně nebezpečný jako kapitalismus
- Vize nové společnosti která vytváří jiné vztahy mezi muži a ženami, než je v kapitalistických společnostech
- Ženy mají zásadní a rovnocennou roli jako muži na všech úrovních organizace a rozhodování

HDP - Lidová demokratická strana

- Někdy označována za „kurdskou“ stranu, ale vymezuje se protinacionalisticky
- Neformálně je inspirována demokratickým konfederalismem
- Snaží se zaujmout hlavně mladší turecké voliče progresivně-levicovým programem
 - antidiskriminace, enviromentalismus, odmítání neoliberalismu, feminismus atd.
- Vedení strany i členství je rozdělené podle genderových kvót
- Dříve předsedají: *Selahattin Demirtaş* a *Figen Yüksekdağ* (oba uvěznění 2016)
- Současné vedení: *Pervin Buldan*, *Mithat Sancar*

HALKLARIN DEMOKRATİK PARTİSİ

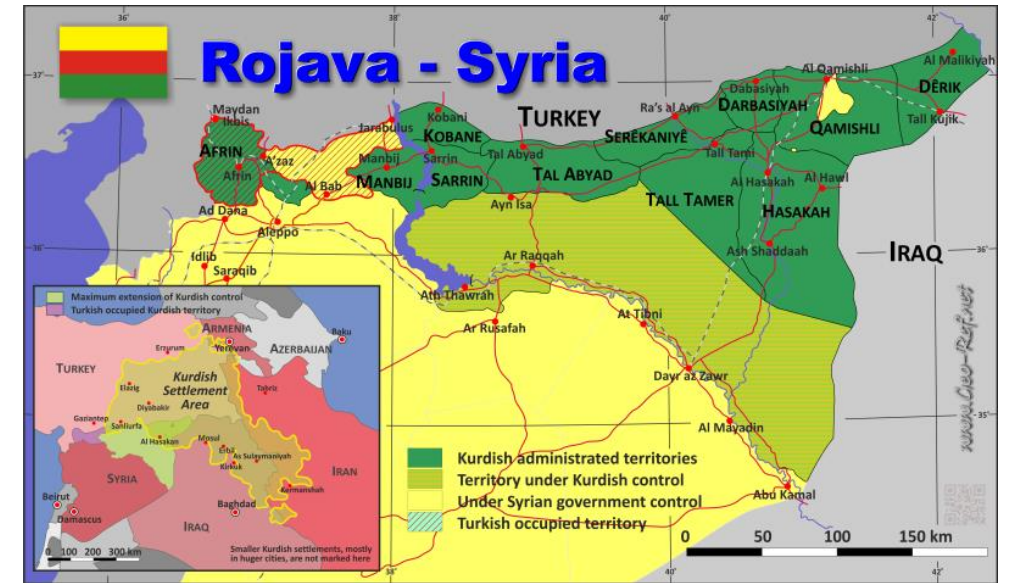
Pervin Buldan a „Sobotní matky“

- Nar. 1967, jedna z nejzkušenějších a nejdéle sloužících kurdevských političek v Turecku
- Lidskoprávní aktivistka
- Manžel, člen PKK, je dlouhodobě nezvěstný → Podporovatelka „Sobotních matek“: Aktivistická ženská skupina, která se každou sobotu v poledne na půl hodiny schází na istanbulském náměstí Taksim, aby se dožadovala vysvětlení zmizení jejich pohřešovaných příbuzných.

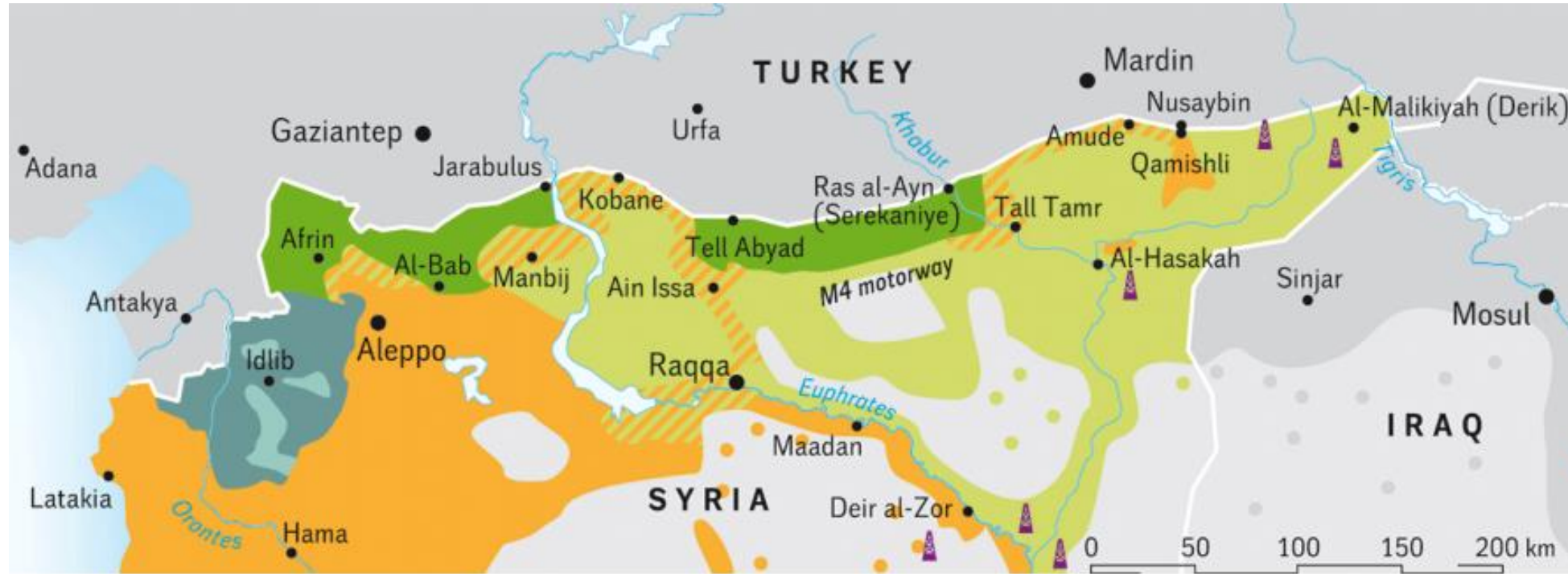

Sýrie: Rožava (Rojava)

- Kurdecký politický projekt v severní Sýrii – syrskou vládou nebyla nikdy oficiálně uznaná jako autonomní území.
- Původně tři oddělené kantony: Afrin, Cizîrê a Kobani.
- Öcalan zde pobývajícím v letech 1979-1998 silně ovlivnil zdejší kurdecké politické myšlení
- V roce 2003 vzniká strana **PYD** (Sjednocená demokratická strana)
 - Milice **YPG** (Lidové obranné jednotky) a **YPJ** (Ženské křídlo Lidových obranných jednotek) tvoří ozbrojené křídlo strany
 - Zapojení do bojů v Sýrii, často proti ISIS
- Rožava je jediný region, kde je demokratický konfederalismus formálně implementován → přímá demokracie, rovnost žen a jejich povinná inkluze v institucích (genderové kvóty)
- V reálu může být implementace těžko měřitelná

Rožava

Control of the territory (as of end of January 2020)

- Kurdish forces and allied groups, known as Syrian Democratic Forces
- Syrian army and allied foreign fighters
- Joint control of the Syrian army and Kurdish forces
- Turkish army and allied groups
- Hayat Tahrir al-Sham (jihadist group)
- Other rebel groups, backed by Turkey
- Very sparsely populated region
- Oil wells

Sources : Institute for the Study of War ; Syrian Civil War Map ; <https://syria.liveuamap.com>

Členky Lidových obranných jednotek v boji proti ISIS

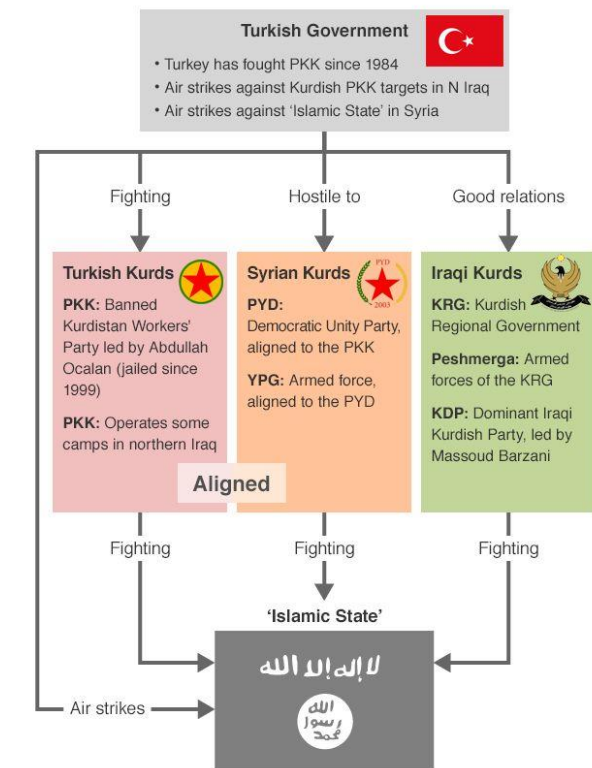

Syrské demokratické síly

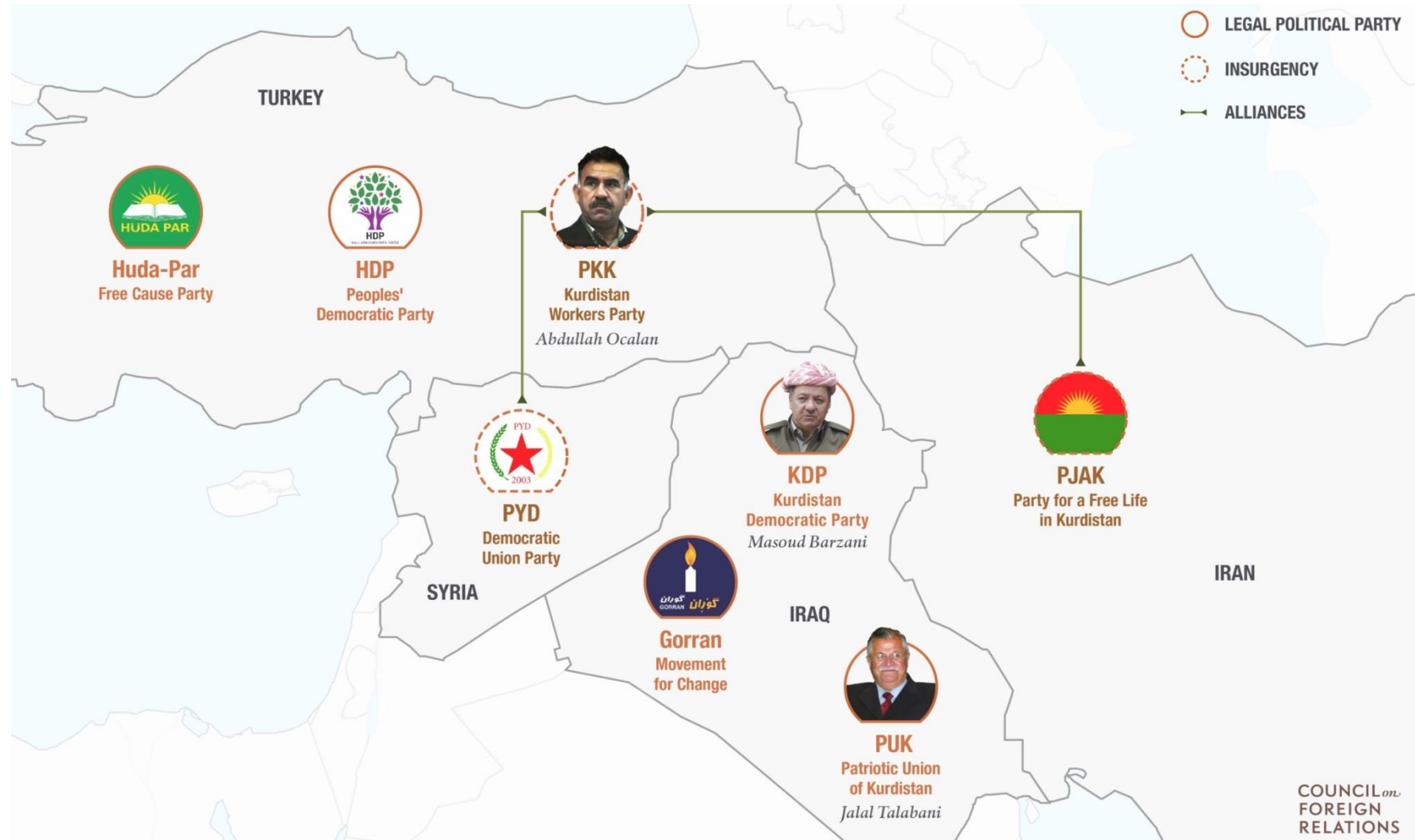
- Aliance vznikly 2015 s cílem porazit ISIS a vytvořit sekulární, demokratickou, decentralizovanou Sýrii
- Vedoucí slovo mají kurdské milice (YPG), ale zahrnovala i arabské, asyrské, turkmenské a další milice
- Úspěšný boj proti ISIS – v březnu 2019 pak vyhlásily SDF konečnou porážku ISIS
- 9. října 2019 (po stažení amerických vojáků) zahájilo Turecko invazi do oblasti obsazené SDF k vytvoření „bezpečnostní zóny“

Kurdish groups, Turkey and the Islamic State

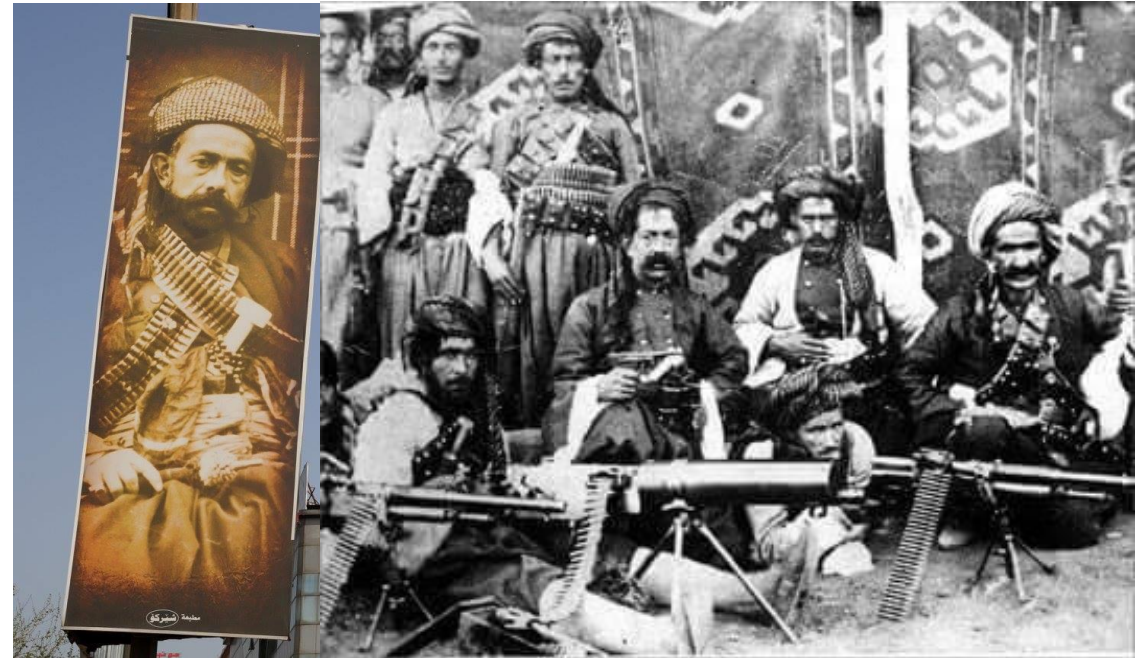

Hlavní kurdské politické organizace a jejich vazby

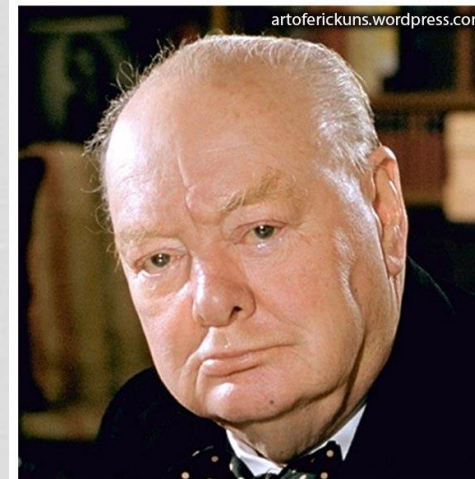
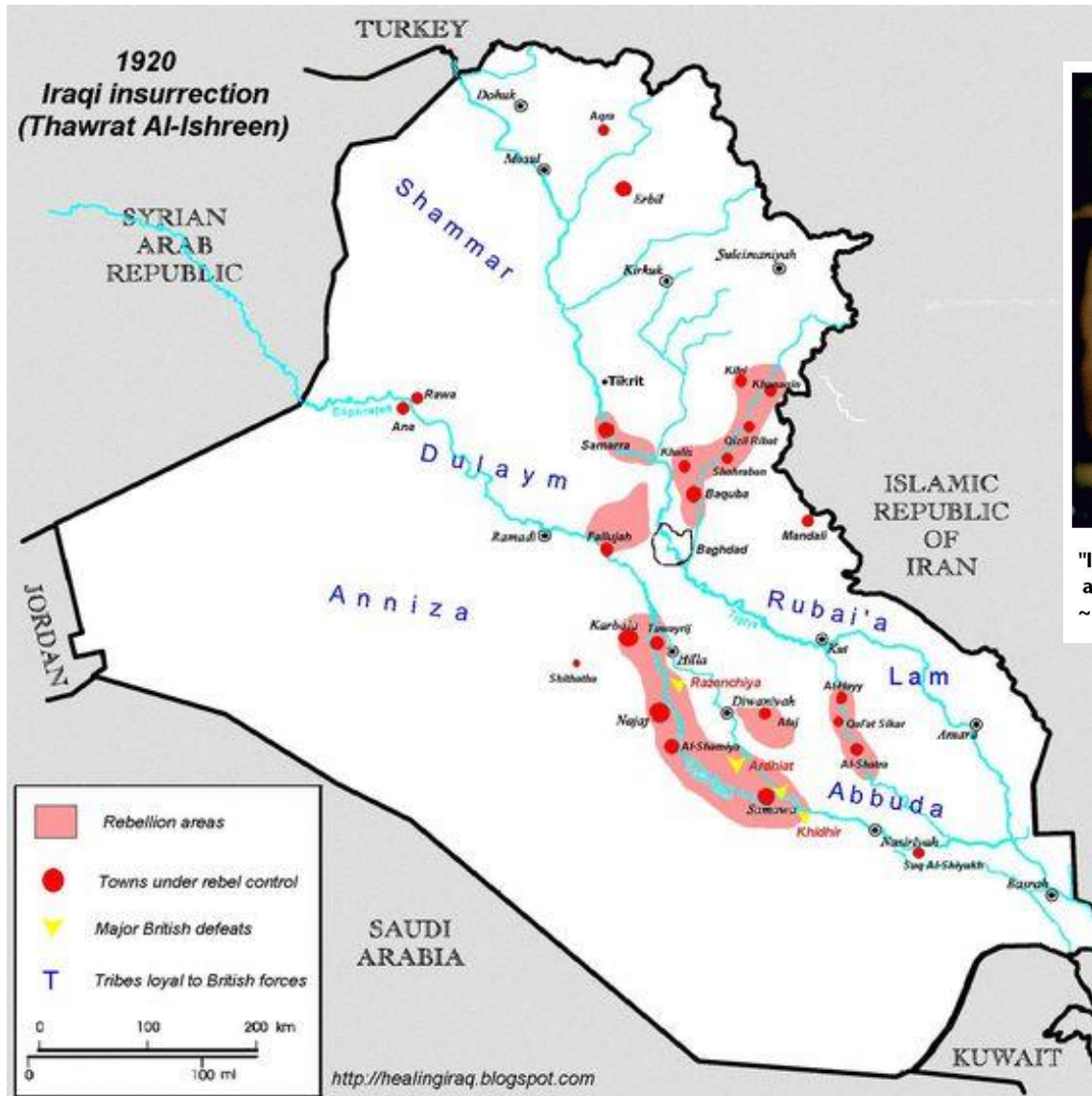

Kurdský separatismus v Iráku

- Povstání Mahmúda Barzanžího (1919–1924)
- Kurdské povstání Ahmeda Barzáního 1931-32
- Kurdské povstání 1943
- Vyjednávání o kurdské autonomii (1958–1960)
- První irácko-kurdská válka (1961–1970)
- Druhá irácko-kurdská válka (1974–1975)
- Arabizace Kurdistánu a povstání Patriotické unie Kurdistánu PUK (1976–1979)
- Kurdské povstání během irácko-iránské války (1980–1988) – 1988 zplynování vesnice Halabdža Saddámem (Al-Anfal)
- Kurdské povstání 1991
 - V roce 1992 autonomní vzniká Kurdská regionální vláda (KRG)
- Kurdská občanská válka (1994–1997)

Protibritské povstání v Iráku (1920)

"I am strongly in favour of using poisoned gas against uncivilised tribes."
~ Winston Churchill

Pešmerga

- Kurdské ozbrojené milice doplující armádu v různých částech Kurdistánu
- Dnes hlavně v kontextu iráckého Kurdistánu jeho neoficiální armáda
- Příslušníci se nazývají „pešmergové“

Děkuji za pozornost!

Pro další informace sledujte:

<http://blizky-vychod.blogspot.com>

Publikace:

- *Judaismus a politika v Izraeli* (2002, 2009)
- *Izrael a Palestina* (2005)
- *Encyklopedie blízkovýchodního terorismu* (2007)
- *Rabíni naší doby* (2010, spoluaut.)
- *Dějiny moderního Izraele* (2011)
- *Lidé svatých zemí* (2012)
- *Rabbis of our Time* (2015, Routledge)
- *Korán, meč a volební urna* (2020)

